

REJSKI PROGRAM ZA OPLEMENJENO BOVŠKO OVCO

Rodica, junij 2024

Rejsko društvo: Zveza društev rejcev drobnice Slovenije

(V nadaljevanju: Društvo)

Naslov: Groblje 3, 1230 Domžale

e-pošta: drobnica@km-z.si

Predsednik: Roman SAVŠEK

**Univerza v Ljubljani, Biotehniška
fakulteta, Oddelek za zootehniko**

Naslov: Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana

e-pošta: drobnica@bf.uni-lj.si

Rejski program so pripravili:
Viš. pred. dr. Angela Cividini
Doc. dr. Mojca Simčič
Domen Drašler, dipl. inž. zoot.
Marko Bizjak, mag. inž. zoot.
Polonca Zajc, dipl. inž. zoot.
Dušan Birtič, inž. kmet.
Gregor Šen, mag. inž. zoot.

Datum potrditve:

Rejski program je potrdila rejska komisija za bovško ovco dne
10.5.2024

KAZALO VSEBINE

1	NAMEN REJSKEGA PROGRAMA	1
2	IME PASME	2
3	ZNAČILNOSTI PASME	2
3.1	Izvor in nastanek pasme	2
3.2	Značilnosti zunanosti pasme.....	3
3.3	Proizvodne lastnosti.....	6
4	GEOGRAFSKO OBMOČJE IZVAJANJA REJSKEGA PROGRAMA.....	7
5	IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA TER EVIDENTIRANJE POREKLA ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH ŽIVALI	7
6	REJSKI IN SELEKCIJSKI CILJI.....	9
7	LASTNA PREIZKUŠNJA IN OCENJEVANJE GENETSKE VREDNOSTI.....	12
7.1	Preizkušnja (kontrola) plodnosti v pogojih reje	12
7.2	Biološki test v pogojih reje.....	14
7.3	Preizkušnja (kontrola) mlečnosti v pogojih reje.....	15
7.4	Ocenjevanje lastnosti zunanosti	17
7.5	Preizkušnje v laboratorijih.....	18
7.5.1	Genski test – test očetovstva	18
7.5.2	Laboratorijska analiza mleka	18
7.6	Metode za genetsko vrednotenje	19
8	VZPOSTAVITEV NOVE RODOVNIŠKE KNJIGE ZA OPLEMENJENO BOVŠKO OVCO.....	20
8.1	Obdobje vzpostavitve nove rodovniške knjige in sistem evidentiranja porekla.....	20
9	MERILA IN POSTOPKI ZA VPIS ŽIVALI V RODOVNIŠKO KNJIGO ZA OPLEMENJENO BOVŠKO OVCO	20
9.1	Glavni del rodovniške knjige.....	22
9.2	Dodatni del rodovniške knjige.....	23
9.3	Vpis potomcev živali, vpisanih v dodatni del, v glavni del rodovniške knjige.....	23
10	RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH MOŠKIH PLEMENSKIH ŽIVALI	24
10.1	Razvrščanje čistopasemskih plemenskih ovnov na kmetijskem gospodarstvu	24
10.2	Čistopasemski plemenski ovni priporočeni za naravni pripust.....	24
11	IZDAJANJE ZOOTEHNIŠKIH SPRIČEVAL.....	25
12	ZUNANJI IZVAJALCI	25

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Telesne mere oplemenjene bovške ovce (Jesenko, 2023).....	3
Preglednica 2: Rejski cilji za oplemenjeno bovško ovco.....	10
Preglednica 3: Razvrščanje plemenskih ovnov oplemenjene bovške pasme v kakovostne razrede ob odbiri na kmetijskem gospodarstvu.....	24

KAZALO SLIK

Slika 1: Oven oplemenjene bovške pasme (Foto: A. Cividini).....	4
Slika 2: Ovca oplemenjene bovške pasme (Foto: K. Kancler)	4
Slika 3: Trop ovc oplemenjene bovške pasme (Foto: A. Cividini).....	4
Slika 4: Slabo poraščeni repi z volno ali z dlako ali neporaščeni repi pri oplemenjeni bovški ovci (Foto: K. Kancler)	5
Slika 5: Značilna oblika glave oplemenjene bovške ovce (Foto: K. Kancler).....	5
Slika 6: Oblike vimena po Sagi in Morag (1974)	6
Slika 7: Položaji seskov (Gašperlin, 2021)	6

KAZALO PRILOG

Priloga A: Primeri zootehniških dokumentov za vodenje porekla in proizvodnje živali	
Priloga B: Navodila za ocenjevanje lastnosti zunanosti in obrazec »List za ocenjevanje živali«	
Priloga E: Opis kontrole mlečnosti po metodi AT4 in opis izračuna mlečnosti	
Priloga F: Metoda napovedovanja plemenskih vrednosti za lastnosti mlečnosti	
Priloga G: Primer zootehniškega spričevala	
Priloga H: Pooblastilo	
Priloga I: Poslovnik	

1 NAMEN REJSKEGA PROGRAMA

Rejski program za čistopasemske plemenske živali oplemenjene bovške ovce se izvaja v skladu z Uredbo o reji živali (Uredba (EU) 2016/1012) na ozemlju Republike Slovenije.

Namen izvajanja rejskega programa je vzpostavitev rodovniške knjige za novonastalo pasmo ovc, katere glavni namen reje je prireja mleka. Namen nastanka nove pasme je bil povečati količino prirejenega mleka v laktaciji. Oplemenjena bovška ovca je nastala z oplemenjevanjem dela populacije avtohtone bovške ovce s specializirano mlečno pasmo vzhodnofrizijsko ovco. Cilj oplemenjevanja je bil povečati telesni okvir živali in povečati mlečnost pri novonastali pasmi. Sekundarnega pomena je povečanje velikosti gnezda in prireja zgodaj odstavljenih sesnih jagnjet.

Z rejskim programom (RP) za oplemenjeno bovško ovco želimo izboljšati mlečnost in ohraniti dobro plodnost ter povečati in nato ohraniti velikost populacije, ki bo omogočala sposobnost za reprodukcijo brez velikega tveganja za parjenje v sorodstvu.

Ob izboljšanju gospodarskih lastnosti, bo izvajanje rejskega programa prispevalo tudi k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov. Odbira živali na večjo mlečnost, izboljšano sestavo mleka in boljšo plodnost prispeva k izboljšanju izkoriščanja energije in beljakovin, s tem pa tudi k manjši intenzivnosti izpustov metana in didušikovega oksida. Kot novost za namen učinkovitejšega zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov vključujemo v rejski program tudi analizo mleka za določitev vsebnosti sečnine in števila somatskih celic. Vsebnost sečnine v mleku je pomemben kazalnik uravnoveženosti krmnega obroka oziroma kazalnik oskrbljenosti živali z beljakovinami. Na podlagi informacij o vsebnosti sečnine v mleku je mogoče optimirati krmne obroke in s tem zmanjšati izločanje dušika z blatom in sečem, posredno pa tudi izpuste didušikovega oksida. Preskušanje in odbira plemenskih živali v razmerah spreminjajočega se podnebja prispeva k boljši prilagodljivosti pasme na podnebne spremembe, tako z vidika spremenjene kakovosti krme kot tudi z vidika obvladovanja vročinskega stresa.

Pri reji oplemenjene bovške ovce se uporabljajo nekoliko bolj intenzivne tehnologije reje, ki omogočajo rejo ovc večjega telesnega okvirja z veliko mlečnostjo in dobro plodnostjo. Tradicionalen način reje oplemenjene bovške ovce temelji na majhnih tropih in na izkoriščanju kakovostne paše na naravnih pašnikih in travnikih. V zimskem času temelji prireja na osnovi konzervirane voluminozne krme dobre kakovosti. V primeru slabše kakovosti krme je priporočeno dokrmeljevanje z žiti ali močnimi krmili.

V rejski program se vključuje bolj ali manj intenzivne reje znotraj katerih najdemo tako ekološke kot tudi konvencionalne reje.

2 IME PASME

Oplemenjena bovška ovca (okrajšava: **VFB**).

Za kratko poimenovanje pasme pogosto uporabljamo začetnice poimenovanja pasem, ki so sodelovale pri nastanku pasme. Tako pri oplemenjeni bovški ovci uporabljamo kratico VFB, ki je izpeljanka začetnic obeh pasem vzhodnofrizijska ovca in bovška ovca.

3 ZNAČILNOSTI PASME

3.1 IZVOR IN NASTANEK PASME

Oplemenjena bovška ovca je pasma ovce, ki je nastala na ozemlju Republike Slovenije za namen prireje mleka. Pasma je nastala z oplemenjevanjem dela populacije avtohtone bovške ovce z izredno plodno in specializirano mlečno pasmo vzhodnofrizijsko ovco. Oplemenjevanje avtohtone bovške pasme je bilo izvedeno z namenom, da bi dobili pasmo, pri kateri bi bile ovce večje in bi omogočale večjo prirejo mleka iz kakovostne osnovne voluminozne krme. Za oplemenjevanje avtohtone bovške ovce je bila izbrana vzhodnofrizijska ovca, ki izvira iz vzhodne Frizije, pokrajine na Nizozemskem in v Nemčiji, in je ena najbolj mlečnih pasem ovc na svetu. Vzhodnofrizijsko ovco redijo v bolj intenzivnih sistemih reje izključno za prirejo mleka. Njena odlika so velika mlečnost, lepo oblikovano in funkcionalno vime, zgodnja spolna zrelost in velika gnezda.

V nekaterih tropih z bovško ovco so pričeli z načrtnim oplemenjevanjem avtohtone bovške ovce z najboljšimi plemenjaki vzhodnofrizijske pasme. Tropi v katerih so evidentirani prvi potomci (F1 generacija) načrtnega oplemenjevanja izvirajo iz Zgornjega Posočja, in sicer iz okolice Kobarida, Bovca, Soče, Srpenice ter iz jugo-zahodnega območja Slovenije, iz okolice Košane, Senožec in Ilirske Bistrice. V teh tropih zasledimo prva evidentirana rojstva potomcev načrtnega oplemenjevanja v letih 1982 in 1984. Leto kasneje (1985) so bila evidentirana rojstva F1 potomcev tudi na območju Jarenine, Stare Cerkve in Vranskega. V letih od 1984 dalje so neprekinjeno evidentirana rojstva potomcev, kot rezultat načrtnega oplemenjevanja bovške ovce z vzhodnofrizijsko ovco. Evidence rojstev potomcev oplemenjevanja bovške ovce z vzhodnofrizijsko ovco so evidentirane v Centralni podatkovni zbirki Drobnica (CPZ Drobnica) in so rezultat dela takratne selekcijske službe. Prvi pisni vir, kjer je omenjeno načrtno oplemenjevanje bovške ovce z vzhodnofrizijsko ovco je iz leta 1982 (Zagožen, 1982). Zagožen (1982) navaja, da so leta 1981 na Biotehniško fakulteto uvozili nekaj ovc in ovnov vzhodnofrizijske pasme z namenom lastne vzreje kakovostnih plemenjakov za nadaljnje oplemenjevanje. Prvi rezultati oplemenjevanja so opisani v Zborniku Biotehniške fakultete iz leta 1988 (Kompan in sod., 1988). V prispevku je opisan poskus v katerem so spremljali prirejo mleka in plodnost pri treh različnih skupinah (pasmah), vzhodnofrizijski, bovški in oplemenjeni bovški, v letih 1985, 1986 in 1987. Rezultati poskusa so pokazali prednosti oplemenjevanja bovške ovce v prid oplemenjeni bovški ovci. Na podlagi tega je bilo leta 1988 sklenjeno, da se v okviru selekcijskega programa nadaljuje z načrtnim oplemenjevanjem.

Oplemenjevanje bovške ovce z vzhodnofrizijsko ovco je izoblikovalo ovco večjega telesnega okvira, z večjimi gnezdi in večjo mlečnostjo (Kompan in sod., 1988; Kompan in sod., 1996). Pasma se je uveljavila v posameznih intenzivnih rejah, kjer imajo ustrezne pogoje reje in

možnost za pridelavo kakovostne voluminozne krme. Na Bovškem je bilo oplemenjevanje izvajano le v mahnem obsegu, večina tradicionalnih rejcev se ni odločila za oplemenjevanje z vzhodnofrizijsko ovco in so se raje odločili za rejo čistopasemske bovške ovce (Kompan in sod., 1996).

Oplemenjena bovška ovca je tudi danes bolj primerna za intenzivne reje, zato se na Bovškem ni uspešno razširila.

3.2 ZNAČILNOSTI ZUNANJOSTI PASME

Oplemenjena bovška ovca je mlečna pasma srednje velikega telesnega okvirja (Preglednica 1). Živali so večinoma bele barve, pojavljajo se tudi črne, črno-bele in rjave ovce. Trebuh in noge so neporaščeni z volno. Neporaščena z volno je tudi glava. Živali so brezrožne. Glava je večja kot pri bovški ovci in nekoliko bolj groba, z ravnim nosnim profilom. Gobec je značilno širši s svetlo rožnato sluznico. Ušesa so daljša in na stran štrleča, večinoma poraščena z dlako (67 % živali), pojavljajo pa se tudi gola ušesa (33 % živali) (Jesenko, 2023). Oči so živahne, srednje velike in brez barvne obrobe (Slika 6). Po vzhodnofrizijski ovci je pasma podedovala neporaščen rep, poraščen rep samo z dlako ali slabo poraščen rep z volno, dolžine večinoma do skočnega sklepa ali tik pod njim (Slika 5). Vrat je srednje dolg in tanek ter skladno prehaja v oplečje. Neizrazito oplečje skladno prehaja v trup. Hrbet in ledja sta ravna in srednje dolga ter srednje omišičena. Križ je rahlo pobit. Stegno je srednje dolgo in neizrazito, trikotne oblike ter srednje dobro omišičeno. Noge so tanke, dolge in z volno neporaščene. Volna je srednje do grobe kakovosti. Telesna masa ovc znaša okrog 75 kg, ovni lahko dosežejo tudi 100 kg. Višina vihra in višina križa sta izenačeni in po meritvah v osmih tropih v letu 2021 (Jesenko, 2023) znašata v povprečju 70,2 cm v vihru in 70,5 cm v križu. Povprečna dolžina telesa (od vihra do sednice) znaša 69,6 cm, povprečen obseg prsi 94,2 cm in povprečen obseg piščali 8,1 cm. V primerjavi z avtohtono bovško ovco je oplemenjena bovška ovca večjega telesnega okvirja. V višini vihra ter križa je oplemenjena bovška ovca višja za približno 5 cm, v dolžini telesa pa daljša za 8 cm, prav tako je obseg prsi večji, in sicer za 5,5 cm v primerjavi z bovško ovco. Obe pasmi imata tanke noge, saj je obseg piščali zelo podoben (pri bovški ovci 7,7 cm in pri oplemenjeni bovški ovci 8 cm).

Preglednica 1: Telesne mere oplemenjene bovške ovce (Jesenko, 2023)

	Povprečna vrednost	Minimum	Maksimum
Višina vihra, cm	70,5	64,2	78,4
Višina križa, cm	70,2	62,4	79,2
Širina križa, cm	20,9	17,9	23,8
Obseg prsi, cm	94,2	69,8	119,5
Obseg piščali, cm	8,1	6,4	9,6

Slika 1: Oven oplemenjene bovške pasme (Foto: A. Cividini)

Slika 2: Ovca oplemenjene bovške pasme (Foto: K. Kancler)

Slika 3: Trop ovc oplemenjene bovške pasme (Foto: A. Cividini)

Slika 4: Slabo poraščeni repi z volno ali z dlako ali neporaščeni repi pri oplemenjeni bovški ovci (Foto: K. Kancler)

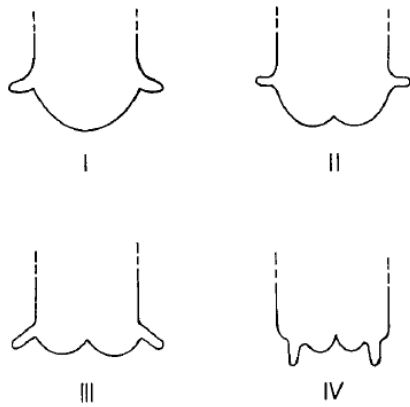

Slika 5: Značilna oblika glave oplemenjene bovške ovce (Foto: K. Kancler)

Pri ženskih živalih naj bo vime dobro pripeto z ne predolgima ali prekratcima seskoma in brez paseskov. V populaciji najpogosteje zasledimo tip vimena, kjer sta polovici lepo ločeni s centralno vezjo s položajem seskov nižje na strani (tip III). Zastopano je tudi vime, kjer je centralna vez vidna, seski pa so visoko horizontalno postavljeni (tip II) ter vime z vidno centralno vezjo s seski na dnu vimena (tip IV). Pojavlja se tudi vime, kjer centralna vez ni vidna, seski pa so visoko horizontalno postavljeni (tip I). Pogostost pojava vimena tipa I želimo zmanjšati v populaciji oplemenjene bovške ovce. Pri ovcah s tipom vimena III je bila v raziskovalni nalogi ugotovljena največja mlečnost v laktaciji (Gašperlin, 2021), zato želimo ta tip vimena v populaciji ohraniti. Hkrati želimo tudi povečati pogostost oblike vimena tipa IV, ki glede na podatke iz literature prav tako omogoča veliko mlečnost in enostavno strojno molžo (Slika 6).

Kot najboljši tip vimena za strojno molžo se je izkazal tip IV, kot najslabši pa tip I, saj se zaradi visoke horizontalne lege seskov pri tipu I, molzna enota pogosto sname in pade na tla, pri čemer se poveča možnost onesnaženja mleka iz okolice (Gašperlin, 2021).

Najpogostejši položaj seskov (slika 7) je položaj, kjer sta seska nekoliko nižje na strani (položaj 3) svoje polovice in položaj, kjer sta seska srednje nizko in štrlita horizontalno na stran (položaj 2). Na podlagi rezultatov se priporoča izbira ovc s položajem seskov na dnu vimena (položaj 4) ali s položajem seskov nižje na strani (položaj 3) (Gašperlin, 2021).

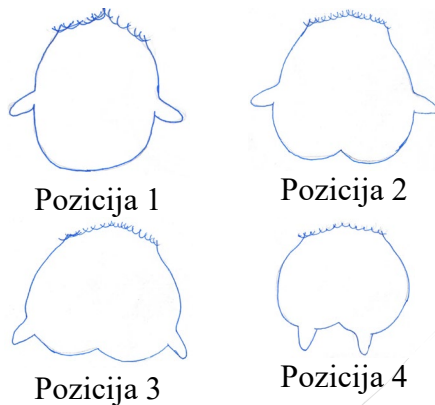
Slika 6: Oblike vimena po Sagi in Morag (1974)

Tip I – centralna vez ni vidna, seski pa so visoko horizontalno

Tip II – centralna vez je vidna, seski so visoko horizontalno

Tip III – cisterni lepo ločeni s centralno vezjo, seski so nižje na strani

Tip IV – centralna vez je vidna, seski so na dnu vimena (podobno kot pri kravah)

Slika 7: Položaji seskov (Gašperlin, 2021)

Pozicija 1 – seski so visoko, horizontalno

Pozicija 2 – seski so srednje nizko, horizontalno

Pozicija 3 – seski so nižje na strani

Pozicija 4 – seski so na dnu vimena

Pri moških živalih naj bodo moda dobro pripeta, izenačena in velika, brez zatrdlin in drugih napak, kot je razcepljen skrotum.

Čeljust naj bo pravilno razvita tako pri moških, kot tudi ženskih živalih brez napak, s pravilnim ugrizom.

3.3 PROIZVODNE LASTNOSTI

Oplemenjena bovška ovca je sezonsko poliestrična pasma, kar pomeni, da pojatveni cikel (mrkanje) ovce poteka le v letnem času, ko se dolžina svetlega dela dneva krajša. Pri oplemenjeni bovški ovci je velikost gnezda od 1,3 do 1,5 rojenih jagnjet. Pasma je znana po tem, da lahko doseže okrog 350 kg mleka v celi laktaciji, posamezne živali celo več kot 400 kg. V letu 2023 je bila pri oplemenjeni bovški ovci zabeležena povprečna mlečnost v celi laktaciji v količini 317 kg. Vsebnost mlečne maščobe je znašala 5,8 % ter vsebnost beljakovin 5,3 %.

Pasma je primerna za srednje do zelo intenzivno prirejo mleka, saj je zaradi večjega telesnega okvirja bolj zahtevna in v primeru skromnih pogojev reje daje slabše rezultate. Njena odlika je velika mlečnost in dobro razvito vime. Primerna je za pašno rejo na površinah s kakovostno travno rušo. Prehransko zahtevna je tudi v zimskem času, ko je zanjo primerno odlično seno ali druga voluminozna krma boljše kakovosti. Ob voluminozni krmi slabše kakovosti je potrebno živali dokrmeljati z žiti ali komercialnimi močnimi krmili za doseganje dobre gospodarnosti reje.

Ovce imajo dobre materinske lastnosti, zaradi česar je malo poginov jagnjet. Dobra materinska lastnost je poleg velike mlečnosti, da lahko vzredi velika gnezda, tudi izraženost lastnosti skrbništva matere za jagnjeta (dobra mati).

4 GEOGRAFSKO OBMOČJE IZVAJANJA REJSKEGA PROGRAMA

Pasma je danes razširjena po celotnem območju Republike Slovenije. Čeprav je bilo nekaj izvornih tropov za preizkušanje oplemenjevanja bovške ovce z vzhodnofrizijsko tudi na izvornem območju bovške ovce, se oplemenjevanje tam ni ohranilo. Pogoji reje se tam vse do danes niso veliko spremenili, zaradi česar je za to okolje primernejša bovška ovca, ki je manjšega telesnega okvirja, skromna in prilagodljiva. Danes pasmo redijo v devetih tropih, od katerih se štirje nahajajo na območju KGZ Nova Gorica, eden na območju KGZ Ljubljana, dva na območju KGZ Celje in po eden na območju KGZ Ptuj in KGZ Novo mesto. Rejski program za oplemenjeno bovško ovco se izvaja na celotnem območju Republike Slovenije.

V dodatni del rodovniške knjige za bovško ovco je bilo na dan 31.12.2023 vpisanih 903 živih živali oplemenjene bovške ovce (Poročilo o opravljenem delu znotraj STRP v letu 2023) v devetih tropih, kar je osnova za rejsko delo in podatek o velikosti populacije, ki bo prepisana v novo nastalo rodovniško knjigo za oplemenjeno bovško ovco.

V rejski program za oplemenjeno bovško ovco se lahko vključijo kmetijska gospodarstva, ki svoj trop živali oplemenjene bovške pasme redijo na območju Republike Slovenije. Pravico glede sodelovanja rejcev v rejskem programu določa 13. člen Uredbe (EU) o reji živali 2016/1012. Rejci, ki vstopijo v ta rejski program se zavežejo, da v njem sodelujejo po pravilih, ki jih določa ta rejski program. Obveznosti in pravice rejcev so navedene tudi v Poslovniku Društva ([Priloga I](#)).

5 IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA TER EVIDENTIRANJE POREKLA ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH ŽIVALI

Identifikacijo in registracijo za vso drobnico v Sloveniji vodi Sektor za identifikacijo in registracijo ter informacijske sisteme (SIRIS) znotraj Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) v okviru Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Republike Slovenije (MKGP). Vse živali vrste ovca v vseh tropih po Sloveniji morajo biti označene (identificirane) in registrirane v skladu s pravom Unije o zdravju živali v zvezi z identifikacijo in registracijo domačih živali.

Rejec, ki s svojimi živalmi vstopi v ta rejski program, mora zagotoviti znano poreklo ob vsaki identifikaciji novorojene živali, zato jih mora čimprej po rojstvu ustrezno označiti in zagotoviti sledljivost porekla. Evidenca porekla čistopasemskih plemenskih živali oplemenjene bovške ovce se vodi v informacijskem sistemu Centralne podatkovne zbirke (CPZ) Drobница (CPZ Drobница). Živali, ki so vključene v ta rejski program se vpišejo v rodovniško knjigo za oplemenjeno bovško ovco. Rodovniška knjiga za oplemenjeno bovško ovco je del informacijskega sistema CPZ Drobница. Za rejsko društvo rodovniško knjigo tehnično vodi zunanji izvajalec – Biotehniška fakulteta, Univerze v Ljubljani.

Pred vpisom v rodovniško knjigo (RK) za oplemenjeno bovško ovco morajo biti živali posamezno identificirane in registrirane v skladu s pravom Unije o zdravju živali. Žival se v rodovniško knjigo vpiše pod identifikacijsko številko, ki jo ima vpisano na sredstvu za identifikacijo drobnice. Žival se ob vpisu v rodovniško knjigo evidentira pod tekočo zaporedno številko vpisa v rodovniško knjigo. Številka vpisa v rodovniško knjigo je razvidna tudi na zootehniškem spričevalu za posamezno žival.

Rejec, ki s svojimi živalmi sodeluje v tem rejskem programu, mora ob vsaki identifikaciji novorojene živali evidentirati tudi njeno poreklo. Evidentiranje porekla novorojene živali se zagotovi z izpolnitvijo zootehniških dokumentov »Dnevnik pripustov za ovce« in »Podatki o jagnjivah« (Priloga A), vključno z rojstno maso, potekom poroda in usodo oziroma stanjem jagnjeta. Za tehtanje rojstne mase je odgovoren rejec, zootehniški dokument »Podatki o jagnjivah« pa izpolni kontrolor območnega kmetijsko gozdarskega zavoda Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) ali rejec. Za označitev novorojene živali na način zagotavljanja sledljivosti porekla je odgovoren rejec sam.

Naloge rejca za zagotavljanje evidentiranja porekla novorojene živali so:

- označitev jagnjeta takoj po rojstvu na način kot to določa pravo Unije o zdravju živali - pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali,
- tehtanje novorojenega jagnjeta takoj po rojstvu,
- beleženje podatkov o rojstvu jagnjeta.
- Za namen evidentiranja porekla, rejec zabeleži naslednje osnovne podatke:
 - identifikacijsko številko ovce, ki je jagnjila (mati jagnjeta),
 - datum jagnjitve (poroda),
 - zaporedno jagnjitev ovce,
 - število rojenih in živorojenih jagnjet v gnezdu,
 - identifikacijsko številko, spol in barvo posameznega jagnjeta,
 - identifikacijsko številko očeta jagnjeta.

Na zootehniškem dokumentu »Podatki o jagnjivah« se zbirajo tudi informacije o morebitnih genetskih napakah novorojenega jagnjeta in podatki potrebni za kontrolo plodnosti (velikost gnezda). Potrjen zootehniški dokument »Podatki o jagnjivah« je lahko v elektronski ali fizični obliki. V primeru elektronskega vnosa s strani rejca, dokument potrди rejec. V primeru fizične

oblike pa dokument potrdi tudi kontrolor območnega zavoda KGZS. Potrjen zootehniški dokument »Podatki o jagnjivah« je predpogoj za vpis novorojene živali v rodovniško knjigo. Znani podatki se upoštevajo pri odbiri moških kandidatov za naravni pripust in ženskih živali za nadaljnjo plemensko rejo.

Podatki zapisani na zootehniških dokumentih »Dnevnik pripustov za ovce« in »Podatki o jagnjivah« dokazujejo poreklo novorojene živali. Za živali, ki jih rejec odbere za nadaljnjo rejo pa se podatki vpišejo na zootehniški dokument »Odbira in sprejem v rodovnik« (Priloga A). Dokument je lahko izpolnjen v elektronski obliki ali v fizični obliki. V primeru elektronskega dokumenta le tega potrdi rejec, v primeru fizične oblike pa ga potrdita rejec in kontrolor območnega zavoda KGZS.

Na podlagi predhodnih podatkov o pripustu ovc in podatkov o jagnjitvi (rojstvu živali) ter podatkov iz potrjenega dokumenta »Odbira in sprejem v rodovnik« se odbrane plemenske živali vpišejo v rodovniško knjigo.

Za Društvo podatke iz zootehniških dokumentov za spremljanje porekla zbirajo rejci in območni zavodi KGZS. Podatki se vnesejo v CPZ Drobница preko elektronskih zootehniških dokumentov ali preko dokumentov v fizični obliki. Vnos podatkov v CPZ Drobница izvede rejec sam ali to zanj stori zunanji izvajalec.

6 REJSKI IN SELEKCIJSKI CILJI

Rejsko in selekcijsko delo pri oplemenjeni bovški ovci temeljita na aktivni populaciji čistopasemskih ovc in ovnov vpisanih v Rodovniško knjigo za oplemenjeno bovško ovco. Za namen doseganja rejskih in selekcijskih ciljev spremljamo poreklo in gospodarsko pomembne proizvodne lastnosti. Lastnosti pasme se dolgoročno oblikujejo preko zastavljenih rejskih ciljev, ki morajo omogočati čimbolj gospodarno rejo. H gospodarsko pomembnim lastnostim pri oplemenjeni bovški ovci spadajo predvsem lastnosti mlečnosti in plodnosti. Za nadaljnjo rejo se odbirajo živali skladno s selekcijskimi in rejskimi cilji.

Rejski cilji morajo biti usmerjeni tako, da rejcem omogočajo čimbolj gospodarno rejo živali. Lastnosti pasme, ki se oblikujejo dolgoročno preko zastavljenih rejskih ciljev, morajo na način srednje do bolj intenzivne reje omogočati prirejo mleka in hkrati ohraniti ali izboljšati lastnosti plodnosti. Rejski cilj v osnovi temelji na izpolnjevanju pasemskih značilnosti opisanih v poglavjih 3.2 in 3.3.

Med rejske cilje vključujemo tudi ohranjanje stabilne velikosti populacije čistopasemskih plemenskih živali in povečevanje velikosti populacije ob ugodnih gospodarskih razmerah. Velikost populacije spremljamo na podlagi števila vpisanih aktivnih (živih) čistopasemskih živali v Rodovniški knjigi za oplemenjeno bovško ovco.

Pri oplemenjeni bovški ovci je rejski cilj ohraniti veliko mlečnost in dobro plodnost. Lastnosti plodnosti spremljamo preko posameznih parametrov plodnosti, kot je velikost gnezda (število rojenih in število živorojenih jagnjet).

Glavni rejski cilji pri oplemenjeni bovški ovci so predstavljeni v preglednici 2.

Preglednica 2: Rejski cilji za oplemenjeno bovško ovco

Lastnost	Rejski cilj
Velikost populacije	ohranjanje ali povečevanje velikosti populacije ob dobrih okoljskih in gospodarskih razmerah
*Količina mleka	Povečevanje ob dobrih okoljskih in gospodarskih razmerah in ohranjanje ob doseženem cilju (dolgoročni cilj: več kot 320 kg v celi laktaciji), hkrati vplivamo na izpuste toplogrednih plinov, ki se ob povečanju mlečnosti zmanjšajo
*Vsebnosti maščobe in beljakovin v mleku	Ohranjanje ob doseženem cilju (cilj: maščoba 5,8 %, beljakovine 5,3 %)
***Vsebnost sečnine v mleku	Cilj je zbiranje podatkov o vsebnosti sečnine v mleku. Ob dovolj veliki količini podatkov določiti strokovna priporočila za interval normalne vsebnosti ter nato ohranjati vsebnost znotraj priporočil s čimer dosežemo tudi cilj zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov.
**Velikost gnezda	Ohranjanje dobre plodnosti ob doseženem cilju (dolgoročni cilj: 1,6 rojenih jagnjet), hkrati vplivamo na izpuste toplogrednih plinov, ki so zmanjšani zaradi večje prireje jagnjet na žival v njeni življenjski dobi
Lastnosti zunanosti	Ohranjanje živali v značilnem srednje velikem do velikem telesnem okvirju in korektnih oblik, brez večjih fenotipskih napak
Preprečevanje parjenja v sorodstvu	Načrtno parjenje s čim manj sorodnimi plemenjaki
Temperament	Ohranitev živahnega temperamenta, izločanje agresivnih ovnov
Dolgoživost	Zaželena je dolga proizvodna doba, spremljamo s parametrom starost živali ob izločitvi, število jagnjitev v življenjski dobi, življenjska prireja mleka
Odpornost in prilagodljivost	sposobnost paše, sposobnost velike konzumacije
Vime in seski	Vime naj bo okroglo in dobro pripeto, srednje globoko z lepo izraženo centralno vezjo in položajem seskov čim bližje dnu cisterne vimena na vsaki polovici, primerne debeline in dolžine, da omogočajo enostavno strojno molžo, brez paseskov; več poudarka na lastnosti vimena pri sami odbiri
Materinske lastnosti	Dobro izraženo skrbištvost matere za novorojena jagnjeta, večja preživitvena sposobnost novorojenih jagnjet
Brezročnost	Rogatost ni zaželena, kakor tudi ne nastavki rogov

*Lastnost je genetsko vrednotena (napovedovanje plemenske vrednosti za lastnosti mlečnosti)

**Lastnost bo genetsko vrednotena v roku dveh let

***Uporaba podatka o vsebnosti sečnine pri drobnici ni razširjena zato želimo ta podatek vključiti v rejski program ter na podlagi dovolj velike količine podatkov določiti strokovna priporočila za normalne vsebnosti sečnine v kozjem mleku v naših pogojih reje.

Pri odbiri živali upoštevamo značilnosti pasme in dajemo prednost živalim z boljšimi lastnostmi zunanosti. Pri oplemenjeni bovški ovci je zaželen dolg trup, srednje globoka in srednje široka prsa ter srednje širok križ, ki zagotavljajo srednje velik do velik telesni okvir, v mlečnem tipu. Širok križ je osnova za dobro pripetost vimena zadaj in razvoj večje prostornine vimena. Živali, ki so primerno široke v križu, imajo tudi lažje porode. Hrbet naj bo raven, križ rahlo pobit, ravne sprednje in zadnje noge s pravilnim kotom skočnega sklepa in pravilnimi biclji (ne premehki in ne prestrmi).

Pri odbiri ženskih živali smo pozorni na oblike vimena in položaj seskov ter globino vimena (Priloga B). Želimo dobro pripeto, srednje globoko vime brez paseskov, z lepo izraženo centralno vezjo, ki deli vime na dve polovici in položajem seskov čim bližje dnu cisterne na vsaki polovici ali najmanj srednje nizko na strani. Seski naj bodo primerne debeline in dolžine, da omogočajo enostavno strojno molžo. Glava naj bo srednje velika, ne pregroba z ravnim nosnim profilom, poraščena do ušes. Gobec je srednje širok, sluznica je svetlo rožnate barve, razen pri živalih, ki niso belo obarvane. Rogatost je nezaželena, nezaželeni so tudi nastavki rogov. Preverjamo tudi napake na čeljusti, zaradi katerih ni pravilnega ugriza. Takšne živali se slabo pasejo, kar se pogosto odraža na zunanosti in v telesni kondiciji.

Lastnosti zunanosti so posredno povezane s proizvodnimi lastnostmi živali oz. z gospodarsko bolj pomembnimi lastnostmi. Ocenjevanje lastnosti zunanosti se v populaciji oplemenjene bovške ovce izvaja na način linearnega ocenjevanja lastnosti zunanosti pri moških živalih v pogojih reje (na kmetijskih gospodarstvih). Sistem ocenjevanja lastnosti zunanosti je opisan v Prilogi B.

Med rejske cilje vključujemo tudi lastnosti, kot so temperament, dolgoživost, odpornost in prilagodljivost na pogoje reje ter sposobnost paše. Tako dajemo poseben poudarek tudi tistim sekundarnim telesnim lastnostim, ki so pomembne za dolgoživost, odpornost in prilagodljivost. Pomemben rejski cilj je tudi ohranjanje dobrih materinskih lastnosti. Najpomembnejša materinska lastnost, ki jo je potrebno stalno izboljševati, je dobro izražanje skrbništva matere za novorojena jagnjeta. Rejec, pri odbiri mladih živali za pleme, upošteva materinske lastnosti matere mladiča. Rejci ne odbirajo za nadaljnjo rejo jagnjet od mater, ki slabo skrbijo za svoje mladiče. Temperament živali lahko ocenimo subjektivno, nezaželene so živali, ki kažejo agresivno obnašanje (predvsem ovni), zaželena je žival živahnega (pri ovnih) do mirnega (pri ovcah) temperamenta. Posredni pokazatelji dolgoživosti pri oplemenjeni bovški ovci so starost živali ob izločitvi, število jagnjitev v življenjski dobi in število rojenih in živorojenih mladičev v življenjski dobi živali, ki jih upoštevamo pri odbiri živali. Intenzivnost rasti jagnjet (dnevni prirast do odstavitve) je pri pasmah za prirejo mleka manj pomembna lastnost, kljub temu pa ni zanemarljiva. Vitalna in hitro rastoča jagnjeta so prvi znak dobre matere z veliko mlečnostjo, poleg tega se hitro rastoča sesna jagnjeta prej in lažje prodajo za zakol. Kontrola rastnosti jagnjet v pogojih reje se pri oplemenjeni bovški ovci po tem rejskem programu ne izvaja.

Pomembne gospodarske lastnosti pri oplemenjeni bovški ovci so lastnosti mlečnosti, kot so količina prirejenega mleka v celi laktaciji in v standardnem obdobju molže ter vsebnosti maščobe in beljakovin v mleku. Metoda izvajanja kontrole mlečnosti je opisana v poglavju 7.3. Med selekcijske cilje spadajo lastnosti, pri katerih zagotavljamo genetsko variabilnost, ki je osnova za genetski napredek pasme. V ta namen se v okviru rejskega programa spremljajo posamezne gospodarske pomembne lastnosti v populaciji, ki so vključene v genetsko vrednotenje (izračun plemenskih vrednosti). V genetsko vrednotenje so pri oplemenjeni bovški ovci vključene lastnosti mlečnosti.

Za lastnost velikosti gnezda (število rojenih jagnjet) se v rejskem programu za oplemenjeno bovško ovco predvideva implementacija genetskega vrednotenja v prihodnjih dveh letih.

Za lastnosti mlečnosti in plodnosti želimo v okviru tega rejskega programa ohranjati pozitivne genetske spremembe najmanj na sedanjem nivoju ob preprečevanju parjenja v sorodstvu in preprečiti negativne genetske spremembe.

7 LASTNA PREIZKUŠNJA IN OCENJEVANJE GENETSKE VREDNOSTI

Lastna preizkušnja se po tem rejskem programu izvaja na živalih samih ali na njihovih potomcih v pogojih reje, v laboratorijih in drugih nosilcih dejavnosti.

Lastna preizkušnja živali in ocenjevanje genetske vrednosti se izvajata v skladu s pravili iz priloge III Uredbe (EU) o reji živali 2016/1012.

Lastno preizkušnjo v pogojih reje lahko opravljamo po metodah A (imenovani zunanji izvajalec), B (rejec) ali C (kombinacija obojega).

V okviru tega rejskega programa se izvaja naslednje preizkušnje:

- preizkušnja (kontrola) plodnosti,
- preizkušnja (kontrola) mlečnosti,
- biološki test,
- ocenjevanje lastnosti zunanosti,
- preizkušnja v laboratorijih.

7.1 PREIZKUŠNJA (KONTROLA) PLODNOSTI V POGOJIH REJE

Preizkušnjo plodnosti v pogojih reje se izvaja po metodi B (rejec sam) ali metodi C (kombinacija rejca in kontrolorja).

Za namen preizkušnje plodnosti pri ovcah se zbirajo podatki o jagnjitvah za vsako posamezno ovco v tropu, ki je vključena v rejski program oziroma je vpisana v rodovniško knjigo. Rejec za zagotavljanje porekla novorojenih jagnjet beleži tudi dnevnik pripustov ovc (matere), kamor za vsak trop ovc vpiše identifikacijsko številko plemenjaka (očeta), ki je bil odbran za naravni pripust v tropu oziroma v posamezni skupini ovc. Rejec ob jagnjitvi za vsako posamezno ovco, ki je jagnjila, zabeleži datum poroda (datum jagnjitve), zaporedno jagnjitev in število rojenih ter število živorojenih jagnjet. Rejec takoj po jagnjitvi poskrbi za označitev novorojenih jagnjet z neponovljivo identifikacijsko številko in tako zagotovi sledljivost porekla. Rejec takoj po označitvi novorojenih jagnjet oziroma najkasneje v roku 24 ur vsa živorojena jagnjeta v gnezdu stehta in zabeleži rojstno maso vsakega jagnjeta. Priporočljivo je, da se za tehtanje znotraj posameznega tehtalnega obdobja uporablja tehtnica, ki naj omogoča merjenje z natančnostjo vsaj 0,5 kg (za rojstno maso priporočljiva natančnost 0,1 kg) (ICAR guidelines, Section 21, junij 2021). Evidentiranje podatkov o plodnosti (število rojenih in število živorojenih jagnjet) se zagotovi z izpolnitvijo zootehniškega dokumenta »Podatki o jagnjitvah« (Priloga A), vključno z rojstno maso, potekom poroda in stanjem jagnjeta. Na dokument »Podatki o

jagnjitvah« se zabeležijo tudi ostali podatki potrebni za vodenje porekla, ki so opisani v poglavju 5. Za evidentiranje podatkov o plodnosti in za tehtanje jagnjet ob rojstvu poskrbi rejec.

Podatki za spremljanje kontrole plodnosti, ki se evidentirajo na dokument »*Podatki o jagnjitvah*« so:

- identifikacijska številka matere,
- zaporedna jagnjitev,
- datum jagnjitve,
- število rojenih jagnjet,
- število živorojenih jagnjet,
- potek poroda,
- identifikacijska številka očeta,
- identifikacijska številka jagnjeta,
- spol jagnjeta (moški, ženski, dvospolnik),
- barva jagnjeta,
- pasma jagnjeta,
- rojstna masa jagnjeta,
- stanje jagnjeta ob rojstvu (pogin, mrtvoroden, spaček),
- rogatost jagnjeta,
- materinske lastnosti matere (skrb za jagnjeta; dobra mati, slaba mati).

Podatki na dokumentu »*Podatki o jagnjitvah*« so pogoj za preizkušnjo plodnosti pri posamezni živali v rejskem programu. Zootehniški dokument »*Podatki o jagnjitvah*« lahko izpolni (v elektronski ali fizični obliki) rejec sam (B metoda) ali pa to zanj opravi kontrolor (v elektronski ali fizični obliki) ob prvem obisku, čimprej po jagnjitvah (C metoda). V primeru izpolnjevanja dokumenta s strani rejca, le tega potrdi rejec, v primeru izpolnjevanja dokumenta s strani kontrolorja, le tega s podpisom potrdita rejec in kontrolor. V primeru elektronskega poslovanja vnos izvede rejec ali to zanj stori kontrolor, v primeru dokumentov v fizični obliki pa vnos v CPZ Drobница, izvede rejec ali kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Na podlagi zbranih podatkov v okviru preizkušnje plodnosti se naredi analiza lastnosti plodnosti za vse ovce, ki so bile v koledarskem letu vključene v preizkušnjo plodnosti. Rezultate analize plodnosti prejmejo vsi rejci enkrat letno za vsako posamezno ovco, ki je bila vključena v rejski program. Izpis analize plodnosti zajema rezultate o zadnji jagnjitvi vsake ovce v koledarskem letu in prirejo posamezne ovce. Analizo podatkov plodnosti izvede zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani. Rezultati analize plodnosti so rejcem za lasten trop vidni tudi preko dostopa v CPZ Drobница.

V letu 2024 bo narejena raziskovalna naloga za določitev statističnega modela za lastnosti plodnosti. Predvidevamo, da bomo genetsko vrednotenje posameznih lastnosti plodnosti (velikost gnezda) implementirali v prihodnjih dveh letih. Rejski program bo takrat dopolnjen s priložo z opisom statističnega modela za ocenjevanje plemenske vrednosti za lastnosti plodnosti.

7.2 BIOLOŠKI TEST V POGOJIH REJE

Biološki test v pogojih reje se izvaja po metodi B (rejec sam) ali metodi C (rejec in kontrolor).

Biološki test se izvaja hkrati s preizkušnjo plodnosti, prav tako se podatki o biološkem testu evidentirajo na skupnem zootehniškem dokumentu »Podatki o jagnjitvah« (Priloga A). Ta dokument uporabljamo tako za vodenje podatkov o plodnosti, kot tudi za vodenje podatkov o biološkem testu, hkrati pa je ta dokument tudi predpogoj za zagotavljanje porekla novorojenih živali. Na ta način se izognemo nepotrebemu prepisovanju podatkov.

Rejec zabeleži naslednje podatke o biološkem testu takoj po rojstvu oziroma najkasneje 24 ur po rojstvu:

- identifikacijska številka matere,
- potek poroda,
- spol jagnjeta,
- usoda jagnjeta ob rojstvu (pogin, mrtvorojen), kamor se zabeleži tudi morebitne:
- genetske napake in posebnosti jagnjeta (spaček in drugo).

Osnovni cilj izvajanja biološkega testa je preprečevanje širjenja genetskih napak oz. nezaželenih lastnosti zunanosti v populaciji jagnjet za naslednje generacije. Pri biološkem testu se posveča posebna pozornost morebitnim prirojenim napakam in nezaželenim lastnostim zunanosti. Vključeno mora biti čim večje število živali, saj se prirojene napake, katerih nosilci so recesivni geni z zelo majhno frekvenco, običajno redko pojavljajo v populaciji. Jagnjeta, vključena v biološki test, so potomci mater, ki so vpisane v rodovniško knjigo.

Potek poroda je podatek, ki ga lahko oceni le rejec živali. Rejec živali je prvi in največkrat edini prisoten pri porodu. V primeru, ko je porod enostaven in ni potrebne pomoči, rejec označi potek poroda, kot lahek ali normalen. V primeru, ko je pri porodu potrebna pomoč rejca ali veterinarja, se potek poroda označi kot težek. Pri tem moramo ločiti med težkimi porodi s poginom jagnjeta in drugimi stopnjami težavnosti porodov. Za potek jagnjitve uporabljamo naslednji šifrant oziroma stopnje težavnosti jagnjitve:

- 1 – lahka,
- 2 – normalna,
- 3 – težka, potrebna pomoč,
- 4 – težka s poginom mladiča (do 24 ur po porodu),
- 5 – abortus v zgodnjem obdobju brejosti,
- 6 – abortus v zadnjem obdobju brejosti.

Za spol jagnjeta se zabeleži spol na podlagi šifranta:

- 1 – moški spol,
- 2 – ženski spol,
- 3 – dvospolnik.

V rubriko »usoda« jagnjeta se zabeleži stanje mladičev ob rojstvu na podlagi šifranta:

1 – pogin,

2 – mrtvoroden

in morebitne prirojene lastnosti ali nezaželene lastnosti zunanosti v populaciji jagnjet, kot je

3 – spaček.

Za Društvo podatke o biološkem testu zbira rejec sam (B metoda) ali rejec in kontrolor območnega zavoda KGZS (C metoda). V primeru elektronskega poslovanja, vnos izvede rejec sam ali to zanj stori kontrolor, v primeru dokumentov v fizični obliki pa vnos podatkov v informacijski sistem CPZ Drobница izvede rejec, kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.3 PREIZKUŠNJA (KONTROLA) MLEČNOSTI V POGOJIH REJE

Preizkušnja (kontrola) mlečnosti ovc v pogojih reje se izvaja po metodi A, kar pomeni, da nalogo opravljajo zunanji izvajalci.

Mlečnost oplemenjene bovške ovce se spremlja na osnovi zbiranja podatkov o prireji mleka za vsako posamezno žival v celi laktaciji in v standardnem obdobju molže ter so vključeni v ta rejski program. Kontrola mlečnosti se opravlja po standardni referenčni metodi AT4 (ICAR), opisani v [Prilogi E](#).

Kontrolor po opisani metodi AT4 izvede kontrolo mlečnosti pri vseh ovcah v tropu (v rejskem programu) enkrat mesečno v razmaku 28 do 34 dni, izmenično zjutraj ali zvečer.

Kontrola mlečnosti se opravlja ob istem času kot poteka molža na nekontroliran dan. Kontrola mlečnosti se opravlja le pri ovcah, kjer so vsi mladiči že odstavljeni in ne sesajo več pri materi. Rejec mora poskrbeti za evidenco datuma odstavitve za vsako žival ali skupino živali.

Za obisk pri rejcu za namen izvajanja kontrole mlečnosti se dogovorita kontrolor in rejec, pri čemer upoštevata obvezni časovni interval med dvema zaporednima kontrolama mlečnosti. Pred prvo kontrolo mlečnosti morajo biti v CPZ Drobница vneseni podatki o jagnjitvah vseh ovc, ki bodo v kontroli mlečnosti. Podatek o jagnjitvi je pogoj za vnos podatkov kontrole mlečnosti.

Kontrolor ob vsaki kontroli mlečnosti izmeri količino namolzenega mleka z mlečnim merilcem in odvzame vzorec mleka od vsake ovce posebej za laboratorijsko analizo mleka. Kontrolor vzorce mleka takoj po odvzemu ustrezno označi in shrani. Pri vsaki kontroli mlečnosti mora kontrolor poskrbeti tudi za vpis podatkov o kontroli mlečnosti v zootehniški dokument »Zapisnik o odvzemu in analizah vzorcev mleka« ([Priloga A](#)). Vzorce mleka nato skupaj s priloženim »Zapisnikom o odvzemu in analizah vzorcev mleka« posreduje v laboratorij za mleko, kjer se določi vsebnosti maščobe, beljakovin, laktoze in sečnine ter število somatskih celic v mleku. Zootehniški dokument »Zapisnik o odvzemu in analizah vzorcev mleka« vsebuje naslednje informacije:

- datum začetka molže tropa (ob prvi kontroli mlečnosti),

- tehnologija odstavitve mladičev v tropu (zgodnja – do 5 dni starosti ali pozna),
- način molže (ročna, strojna),
- število molž na dan (molža 1x ali 2x dnevno),
- lokacija molže (v primeru molže na planini),
- datum kontrole mlečnosti,
- čas molže (jutranja, večerna),
- identifikacijska številka živali,
- namolzena količina mleka za posamezno žival, odčitana na mlečnem merilcu,
- znamka mlečnega merilca,
- datum konca molže oz. datum presušitve, če je žival presušena,
- v primeru izločitve živali ali izpada iz kontrole mlečnosti tudi datum in vzrok.

Podatke o kontroli mlečnosti, navedene na »Zapiski o odvzemu in analizah vzorcev mleka« nato dopolnijo še v laboratoriju za mleko s pripadajočimi podatki o vsebnostih maščobe, beljakovin, laktoze in sečnine ter številu somatskih celic v vzorcih mleka. Vsi podatki kontrole mlečnosti se nato v CPZ Drobница vnesejo elektronsko.

Ob vnosu podatkov kontrole mlečnosti v CPZ Drobница se podatki preverijo, odpravijo morebitne napake (manjkajoči podatki, ni podatka o jagnjitvi posamezne ovce, kontrola mlečnosti pa se je izvedla, itd.), se analizirajo in arhivirajo. Takoj po vnosu kontrole mlečnosti se izpišejo rezultati kontrole mlečnosti in izračunajo delni laktacijski izračuni, ki se vsak mesec v nekaj dneh po izvedbi kontrole mlečnosti posredujejo rejcem. Do rezultatov kontrole mlečnosti, delnih laktacijskih izračunov in laktacijskih zaključkov lahko rejci za lasten trop dostopajo tudi na spletni strani rejskega društva www.drobnica.si.

Laktacijske zaključke oziroma rezultate prireje mleka po posamezni ovci oplemenjene bovške pasme prikazujemo za celo laktacijo, kot tudi za standardno obdobje molže enkrat letno po zaključeni laktaciji celega tropa. Pri oplemenjeni bovški ovci je bilo uvedeno standardno obdobje molže v letu 2022 na podlagi raziskovalne naloge in na podlagi priporočil Mednarodnega odbora za kontrolo proizvodnosti živali (ICAR, 2018). ICAR priporočila priporočajo določitev trajanja standardne laktacije oziroma določitev trajanja standardnega obdobja molže, ki je blizu povprečni dolžini laktacije oziroma blizu povprečni dolžini obdobja molže pri posamezni pasmi. V populaciji oplemenjene bovške ovce se jagnjeta odstavljajo pozno (najpogosteje okoli 40. dneva starosti jagnjet), zato je bila smiselna določitev standardnega obdobja molže. V okviru raziskovalne naloge je bilo na podlagi analiz podatkov mlečnosti v letih 2005 do 2019 določeno standardno obdobje molže pri oplemenjeni bovški ovci, ki traja od 40. do 210. dne po jagnjitvi. Namen uvedbe standardnega obdobja molže je doseganje boljše primerljivosti lastnosti mlečnosti med živalmi znotraj populacije oplemenjene bovške ovce. Od vključno leta 2022 dalje laktacijske zaključke po posameznih ovcah oplemenjene bovške pasme prikazujemo na oba načina (za obdobje cele laktacije in za standardno obdobje molže), saj na ta način ohranimo boljšo primerljivost z rezultati prireje mleka v preteklih letih.

V analizo mlečnosti v celi laktaciji in standardnem obdobju molže se vključijo vse ovce, ki so v določenem obdobju zaključile z laktacijo in so imele najmanj tri zaporedne kontrole mlečnosti v laktaciji.

Za Društvo kontrolo mlečnosti izvede kontrolor območnega KGZ, analizo vzorcev mleka pa izvede Laboratorij za mleko pri KGZ Nova Gorica. Vnos v informacijski sistem CPZ Drobница se izvede preko elektronskega poslovanja med laboratorijem za mleko in Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani. Analizo podatkov, delne laktacijske izračune vsak mesec po končani kontroli mlečnosti in laktacijske zaključke v celi laktaciji oziroma standardnem obdobju molže pripravi Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.4 OCENJEVANJE LASTNOSTI ZUNANJOSTI

Lastnosti zunanosti živali so genetsko povezane z gospodarsko pomembnimi proizvodnimi lastnostmi, kot so zmogljivost rasti, mlečnost, dolgoživost, itd., zato ima ocenjevanje lastnosti zunanosti velik pomen.

Ocenjevanje lastnosti zunanosti pri ovnih izvaja imenovana strokovna Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust ([Poglavje 10.1 tega rejskega programa](#)). Ocenjevanje lastnosti zunanosti se izvaja pri:

- mladih ovnih oplemenjene bovške pasme v pogojih reje na kmetijskem gospodarstvu, odbranih za naravni pripust.

Ocenjevanje lastnosti zunanosti živali poteka po sistemu linearnega opisovanja in ocenjevanja živali opisanega v [Prilogi B](#) tega rejskega programa. Ocenjuje se posamezne telesne lastnosti, ki so združene v sklope telesnih lastnosti (okvir, oblike, omišičenost in moda). Poleg tega se zabeleži tudi morebitne napake lastnosti zunanosti (na čeljusti, zasnova za rogatost, število paseskov, razcepljen skrotum itd.).

Po tem načinu ocenjevanja lastnosti zunanosti se ocenjuje čistopasemske ovne, kandidate za naravni pripust v pogojih reje na kmetijskem gospodarstvu.

Skupna ocena lastnosti zunanosti se zabeleži na »*List za ocenjevanje živali*« ([Priloga B](#)). Ocene za vsako posamezno ocenjevano lastnost zunanosti, kot tudi skupno oceno lastnosti zunanosti se vnesejo iz dokumenta »*List za ocenjevanje živali*« v CPZ Drobница.

Skupna ocena lastnosti zunanosti se upošteva kot eden izmed kriterijev za razvrstitev ovna v kakovostni razred.

Ocenjevanja ženskih živali ne izvaja komisija v smislu linearnega ocenjevanja lastnosti zunanosti na kmetijskih gospodarstvih. Kljub temu rejec (lahko s pomočjo kontrolorja) pri odbiri jagnjic za obnovo tropa ali pri nakupu preveri (subjektivno oceni) tudi nekatere lastnosti vimena, za namen zmanjševanja deleža nezaželenih oblik vimena v populaciji oplemenjene bovške ovce. V [Prilogi B](#) so shematsko prikazane zaželene in nezaželene oblike vimena.

Za Društvo ocenjevanje lastnosti zunanosti plemenjakov izvedejo predstavniki zunanjih izvajalcev KGZS in Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Za Društvo vnos v CPZ Drobница in analize izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.5 PREIZKUŠNJE V LABORATORIJIH

7.5.1 Genski test – test očetovstva

V okviru rejskega programa po potrebi opravljamo genotipizacijo za preverjanje pravilnosti zapsanega porekla (rodovnika) živali. Na ta način izvajamo notranjo kontrolo nad pravilnostjo zapisanih podatkov v rodovniku živali na določenem deležu živali v rodovniški knjigi.

Za preverjanje pravilnosti zapsanega porekla (rodovnika) živali se uporabljajo SNP genetski označevalci. Metoda se uporablja za naključno preverjanje porekla živali za potrditev podatkov o poreklu na zootehniških dokumentih. Za preverjanje porekla je v rabi standardni set SNP označevalcev, ki ga v rednih primerjalnih testih preverja ISAG (International Society for Animal Genetics) in omogoča izločitev napačnih prednikov z več kot 99 % verjetnostjo.

Na podlagi rezultatov genotipizacije (paternity test) – testa očetovstva, ki jih prejmemo iz komercialnega laboratorija, se poreklo potrdi ali ovrže. Na podlagi pravih podatkov o poreklu živali se v rodovniško knjigo doda še certifikat o potrditvi porekla s testom očetovstva. Rejca se opozori na pomembnost zagotavljanja pravilnega porekla za živali, ki jih želi vpisati v rodovniško knjigo.

Vse postopke v zvezi s preverjanjem porekla (odvzem biološkega materiala, označevanje vzorcev biološkega materiala, pošiljanje vzorcev v laboratorij, prejem in interpretacijo rezultatov ter vnos podatkov v CPZ Drobница) za rejsko društvo izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.5.2 Laboratorijska analiza mleka

Analiza mleka se izvaja v skladu s standardi IDF 141C:2013, ISO 9622:2013 (maščoba, beljakovine in laktoza ter sečnina) ter ISO 13366-2:2006 in IDF 148-2:2006 (somatske celice).

Določanje vsebnosti mlečne maščobe, beljakovin, laktoze in sečnine ter ugotavljanje števila somatskih celic v mleku se izvaja z aparaturama Milcoscan in Fossomatic oziroma krajše COMBIFOSS, globalnega proizvajalca aparatov za analitiko *FOSS analytics* po standardni metodi v skladu z standardoma IDF 141C:2013 in ISO 9622:2013. Obe aparaturi sta sestavljeni v delu odvzema vzorca – dve pipeti – vsaka pelje vzorec v svojo aparaturo. Programska oprema, vključno s statistično obdelavo rezultatov za nadzor nad aparaturami je integrirana v obeh aparaturah, svetovno prepoznavna in preizkušena.

Ugotavljanje števila somatskih celic se izvaja z uporabo fluoro-opto-elektronskih števec v skladu z standardoma ISO 13366-2:2006 in IDF 148-2:2006.

V okviru rejskega programa se izvede laboratorijska analiza mleka za določitev vsebnosti maščobe, beljakovin, laktoze in sečnine ter števila somatskih celic v mleku. Število somatskih celic je pomemben kazalnik zdravja vimena in lahko bistveno prispeva k pravočasnemu ukrepanju v primeru povečanega števila. Vsebnost sečnine v mleku pa je predvsem pomemben kazalnik uravnoveženega krmnega obroka oziroma kazalnik oskrbljenosti živali z beljakovinami. Krmni obrok in vsebnost beljakovin ter energije v njem, postaja vedno bolj

pomemben tudi z vidika zmanjševanja toplogrednih plinov in spremljanja dobrega počutja živali. Zaradi približevanja k novim smernicam v živinoreji poleg vsebnosti beljakovin, maščobe in laktoze spremljamo tudi vsebnost sečnine v mleku in število somatskih celic.

Analizo vsebnosti mlečne maščobe, beljakovin, laktoze in sečnine ter ugotavljanje števila somatskih celic za Društvo izvede Laboratorij za mleko pri KGZ Nova Gorica, ki zagotavlja uporabo zgornjih metod in opreme v skladu z omenjenimi standardi.

7.6 METODE ZA GENETSKO VREDNOTENJE

Genetsko vrednotenje je vezano na lastnosti, katerih fenotipske vrednosti se merijo ali ocenjujejo in je za njih zbrano že dovolj veliko število podatkov, ki je potrebno za točnost napovedi. Genetsko vrednotenje vključuje spremljanje porekla, zbiranje podatkov o fenotipu, pripravo podatkov, napovedovanje plemenskih vrednosti za posamezne lastnosti, skladiščenje in presojo ustreznosti statističnih modelov za napovedovanje plemenskih vrednosti ter razvoj in vzdrževanje aplikacij za analize in preglede podatkov.

Za napovedovanje plemenskih vrednosti uporabljamo metode, ki so znanstveno sprejemljive v skladu z uveljavljenimi zootehničskimi načeli. Za napovedovanje plemenskih vrednosti se pridobijo podatki o lastnostih in poreklu iz CPZ Drobница. Rezultati se arhivirajo v CPZ Drobница.

Ocenjevanje genetske vrednosti je v skladu s pravili iz Priloge III in Poglavlja V Uredbe o reji živali. Za ocenjevanje genetske vrednosti plemenskih živali oplemenjene bovške pasme je Rejsko društvo imenovalo zunanjšega izvajalca Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani (druga priznana organizacija v reji drobnice). Država članica oziroma njen pristojni organ (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano) je z odločbo št. 33205-63/2023/8 pooblastilo zunanjšega izvajalca Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani za izvajanje naloge ocenjevanja in napovedovanja genetske vrednosti za plemenske ovce in koze. Pri ocenjevanju genetske vrednosti zunanji izvajalec sledi metodam, ki so znanstveno sprejemljive v skladu z uveljavljenimi zootehničskimi načeli in upoštevajo načela Mednarodnega odbora za kontrolo proizvodnosti živali (ICAR).

Plemenske vrednosti se pri oplemenjeni bovški ovci ocenjujejo za lastnosti mlečnosti. Statistični model za ocenjevanje plemenske vrednosti za lastnosti mlečnosti je opisan v [Prilogi F](#). Rezultati se uporabljajo za redne izpise, ki jih prejmejo rejci, ki so vključeni v ta rejski program in so na voljo rejcem za lasten trop tudi preko vstopa v CPZ Drobница. Plemenske vrednosti za lastnosti mlečnosti so zapisane tudi na zootehničskem spričevalu za plemenskega ovna in plemensko ovco.

Za Društvo Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani izvaja naloge Skupnega temeljnega rejskega programa na področju genetskega vrednotenja pri oplemenjeni bovški ovci.

8 VZPOSTAVITEV NOVE RODOVNIŠKE KNJIGE ZA OPLEMENJENO BOVŠKO OVCO

S tem rejskim programom se vzpostavlja nova rodovniška knjiga za pasmo ovc »oplemenjena bovška ovca« nastalo na območju Republike Slovenije. Vzpostavlja se izvorna rodovniška knjiga za oplemenjeno bovško ovco na podlagi populacije ovc, katerih izvor, nastanek in značilnosti so opisani v poglavju 3 tega rejskega programa.

Ime izvirne rodovniške knjige: **Rodovniška knjiga za oplemenjeno bovško ovco**, skrajšano RK VFB.

8.1 OBDOBJE VZPOSTAVITVE NOVE RODOVNIŠKE KNJIGE IN SISTEM EVIDENTIRANJA POREKLA

Izvorna rodovniška knjiga se vzpostavlja na podlagi populacije ovc, ki izvirajo iz načrtnega oplemenjevanja avtohtone bovške ovce z vzhodnofrizijsko ovco.

Evidentiranje porekla živali nastajajoče nove pasme je bilo vzpostavljeno v okviru dodatnega dela rodovniške knjige za bovško ovco. Osnovni kolekciji prednikov obeh pasem, ki sta sodelovali pri nastanku nove pasme imata znano poreklo. Osnovna kolekcija prednikov oplemenjene bovške ovce izvira iz:

- Rodovniške knjige za bovško ovco (ženske živali bovške ovce) in
- Centralne podatkovne zbirke Drobница (čistopasemski plemenjaki vzhodnofrizijske ovce), kjer se evidentira poreklo uvoženih čistopasemskih plemenjakov vzhodnofrizijske pasme namenjenih oplemenjevanju.

Kontrola porekla in proizvodnje za populacijo oplemenjene bovške ovce se je v preteklih letih vodila v okviru rejskega programa za bovško ovco. V dodatnem delu rodovniške knjige za bovško ovco je bilo konec leta 2023 vpisanih 903 čistopasemskih živali oplemenjene bovške ovce. Za namen vzpostavitve nove rodovniške knjige se vseh 903 živali oplemenjene bovške ovce v celoti neposredno prenese iz dodatnega dela rodovniške knjige za bovško ovco v izvorno rodovniško knjigo za oplemenjeno bovško ovco.

Dokončna vzpostavitev izvirne rodovniške knjige je predvidena v obdobju enega generacijskega intervala, ki je ocenjen na obdobje petih let.

9 MERILA IN POSTOPKI ZA VPIS ŽIVALI V RODOVNIŠKO KNJIGO ZA OPLEMENJENO BOVŠKO OVCO

Rodovniško knjigo za oplemenjeno bovško ovco vodi rejsko društvo. Tehnične postopke vodenja za rejsko društvo izvaja zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani znotraj informacijskega sistema Centralne podatkovne zbirke Drobница (CPZ Drobница) v skladu s tem rejskim programom.

Rejsko društvo mora na zahtevo rejca v primeru, da so izpolnjeni vsi pogoji za vpis v rodovniško knjigo, žival vpisati v ustrezen del rodovniške knjige po prejemu vse potrebne dokumentacije v čim krajšem možnem času.

Znotraj rodovniške knjige se vodijo tudi premiki živali (sledljivost) iz tropa v trop. V rodovniški knjigi se vodi aktivna populacija (žive živali) kot tudi njihovi predniki (nežive živali). Nežive živali ostanejo del rodovniške knjige, kot neaktiven del populacije, saj so pomemben vir informacij za napovedovanje plemenskih vrednosti.

Vsi rejci drobnice, tako tisti, ki so vključeni v ta rejski program, kot tudi tisti, ki niso vključeni v noben rejski program, morajo sporočiti podatke o izločitvah in premikih svojih živali v Register drobnice na obratu (RDO), ki ga vodi SIRIS znotraj UVHVVR v okviru MKGP. Podatke o premikih, poginih ali zakolih se za potrebe vodenja ažurne rodovniške knjige pridobijo iz omenjenih podatkovnih zbirk, ki jih vodi pristojno ministrstvo. Premiki živali v rodovniški knjigi morajo biti skladni z uradnimi evidencami, ki jih vodi pristojno ministrstvo. Izločitev živali iz rodovniške knjige je potrebna za ažurno vodenje aktivne velikosti populacije in prikaz trenutnega stanja v populaciji. Velikost populacije je eden od kriterijev določanja stopnje ogroženosti pasme in pomemben kriterij za opredelitev zootehniških ukrepov v populaciji.

Izvorna rodovniška knjiga za oplemenjeno bovško ovco je razdeljena na **glavni in dodatni del**.

Zaradi majhne velikosti populacije in zaradi nevarnosti parjenja sorodnih živali ni možno zagotoviti dovolj nesorodnih čistopasemskih plemenjakov. V rodovniški knjigi za oplemenjeno bovško ovco je bilo na dan 31.12.2023 vpisanih 21 plemenskih ovmov oplemenjene bovške pasme. Za namen osveževanja krvi je v tem rejskem programu predviden vnos genov obeh pasem, ki sta sodelovali pri nastanku pasme.

Ta rejski program predvideva registracijo in evidentiranje porekla čistopasemskih živali vzhodnofrizijske pasme v rodovniško knjigo za oplemenjeno bovško ovco v primeru povečanja stopnje inbridinga za namen osveževanja krvi. V rodovniško knjigo se lahko vpiše čistopasemska žival:

- vzhodnofrizijske pasme, ali njegov zarodni material, ki ga predhodno potrdi rejsko društvo in to žival ali njegov zarodni material spremlja zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012.

Vpis teh živali v rodovniško knjigo za oplemenjeno bovško ovco poteka v skladu z merili in postopki za vpis čistopasemskih živali v rodovniško knjigo opisanimi v poglavju 9.1 tega rejskega programa.

Plemenjaka za naravni pripust in/ali njegov zarodni material vzhodnofrizijske pasme potrdi Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust.

9.1 GLAVNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

Glavni del rodovniške knjige za oplemenjeno bovško ovco zajema čistopasemske plemenske živali oplemenjene bovške pasme, katerih starši in stari starši so vpisani v glavni del te rodovniške knjige.

Osnovni pogoji za vpis živali v glavni del rodovniške knjige za oplemenjeno bovško ovco (RK VFB):

- identifikacija in registracija živali je v skladu s pravom Unije o zdravju živali - pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali in v skladu s pravili iz tega rejskega programa,
- poreklo živali je vzpostavljeno po pravilih iz poglavja 5 tega rejskega programa
- žival je potomec staršev in starih staršev, ki so vpisani v glavni del RK VFB, v primeru nakupa, če žival spremlja zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012,
- če žival izhaja iz zarodnega materiala, mora ta zarodni material spremljati zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012.

Ker je oplemenjena bovška ovca ogrožena pasma (Register pasem, 2023), ta rejski program uveljavlja tudi odstopanje od točke 1 Poglavja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012. To odstopanje je opredeljeno v točki 2 Poglavja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012, ki omogoča:

- da se v glavni del rodovniške knjige vpiše čistopasemsko plemensko žival, ki je potomec staršev in starih staršev, vpisanih v glavni ali dodatni del rodovniške knjige za oplemenjeno bovško ovco.

Na podlagi člena 19 Uredbe 2016/1012 lahko rejsko društvo, ki izvaja rejski program za pasmo, za katero v nobeni državi članici ali tretji državi s seznama iz člena 34 Uredbe 2016/1012 ne obstaja rodovniška knjiga, v glavni del svoje novo vzpostavljene rodovniške knjige vpiše čistopasemske plemenske živali ali potomce čistopasemskih plemenskih živali različnih pasem ali živali, ki po mnenju rejskega društva ustrezajo značilnostim te nove pasme.

Na podlagi uveljavitve 1. odstavka člena 19 Uredbe 2016/1012 se v glavni del rodovniške knjige za oplemenjeno bovško ovco lahko vpiše:

- potomce parjenja bovške ovce vpisane v glavni del rodovniške knjige za bovško ovco s čistopasemsko vzhodnofrizijsko ovco (F1 potomci VFxB) katero spremlja zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012,
- čistopasemske plemenske živali ali zarodni material (seme) vzhodnofrizijske pasme v primeru nakupa, če žival ali zarodni material (seme) spremlja zootehniško spričevalo, izdano v skladu z uredbo (EU) 2016/1012.

Ob vstopu čistopasemske plemenske živali vzhodnofrizijske pasme ali njenega zarodnega materiala iz drugih držav članic EU mora rejec poskrbeti, da žival spremlja ustrezna

dokumentacija, ki je po tem rejskem programu in Uredbi (EU) 2016/1012 zahtevana, kot pogoj za vpis živali v rodovniško knjigo.

V primeru odstopanja od oblike in vsebine zootehniškega spričevala, mora rejski organ, ki izvaja rejski program v državi izvoza, ali drug nosilec dejavnosti iz odstavka 1 člena 31 Uredbe (EU) 2016/1012 zagotoviti izčrpen seznam dokumentov, ki izkazujejo poreklo živali (ali zarodnega materiala), zagamčiti, da so informacije iz ustreznih delov in poglavij Priloge V navedene v teh dokumentih in potrditi vsebino teh dokumentov.

Na podlagi ustrezne priložene dokumentacije, ki spremlja plemensko žival ali njen zarodni material v prometu ter ustreznih zagotovil rejskega organa iz države izvoza, na zahtevo rejca, rejsko društvo vpiše čistopasemsko plemensko žival v glavni del te rodovniške knjige v najkrajšem možnem času.

9.2 DODATNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

V dodatni del rodovniške knjige se vpišejo plemenske živali, ki ne izpolnjujejo pogojev za vpis v glavni del rodovniške knjige.

Osnovni pogoji za vpis živali v dodatni del rodovniške knjige za oplemenjeno bovško ovco:

- identifikacija in registracija živali je v skladu s pravom Unije o zdravju živali – pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali in v skladu s pravili iz tega rejskega programa,
- lastnosti zunanosti živali morajo ustrezati lastnostim pasme iz poglavja 3 tega rejskega programa.

9.3 VPIS POTOMCEV ŽIVALI, VPISANIH V DODATNI DEL, V GLAVNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

Uvrstitev potomcev živali, ki so vpisani v dodatnem delu rodovniške knjige v glavni del rodovniške knjige določa točka 1 Poglavja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012.

V glavni del te rodovniške knjige se lahko vpiše prva generacija potomcev ženske živali vpisane v dodatni del te rodovniške knjige, če:

- ima ta ženska žival mati in staro mati po materini strani vpisani v dodatni del te rodovniške knjige in
- ima ta ženska žival očeta in oba stara očeta vpisana v glavni del te rodovniške knjige.

Ker je oplemenjena bovška ovca ogrožena pasma, ta rejski program uveljavlja tudi odstopanje od točke 1 Poglavja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012. To odstopanje je opredeljeno v točki 2 Poglavja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012.

Uvrstitev potomcev živali vpisane v dodatni del, v glavni del na podlagi točke 2 Poglavja III, Priloge II Dela I:

- V glavni del rodovniške knjige se vpiše čistopasemsko plemensko žival, ki je potomec staršev in starih staršev, vpisanih v glavni ali dodatni del rodovniške knjige za oplemenjeno bovško ovco.

10 RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH MOŠKIH PLEMENSKIH ŽIVALI

Razvrščanje čistopasemskih moških živali oplemenjene bovške ove v kakovostne razrede se izvaja na kmetijskih gospodarstvih v pogojih reje.

10.1 RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH OVNOV NA KMETIJSKEM GOSPODARSTVU

Čistopasemske plemenske ovne na kmetijskih gospodarstvih razvrsti dvočlanska Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust.

Komisijo za odbiro plemenjakov za naravni pripust na kmetijskem gospodarstvu sestavljata:

- selekcionist za drobnico območnega Kmetijsko gozdarskega Zavoda KGZS in
- strokovni vodja rejskega programa ali njegov namestnik imenovan pri zunanjem izvajalcu Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Na kmetijskem gospodarstvu se čistopasemske plemenske ovne oplemenjene bovške pasme razvrsti v kakovostne razrede (2A, 2B, 3A in 3B) od najboljšega do najslabšega na podlagi naslednjih znanih podatkov:

- plemenske vrednosti za lastnosti mlečnosti,
- skupne ocene lastnosti zunanosti.

Preglednica 3: Razvrščanje plemenskih ovnov oplemenjene bovške pasme v kakovostne razrede ob odbiri na kmetijskem gospodarstvu

Kakovostni razred	Plemenska vrednost za lastnosti mlečnosti (PV12 IBM)	Skupna ocena lastnosti zunanosti
2A	min 100	min 7
2B	min 88	min 6
3A	/	min 5
3B	/	< 5

Za plemenske ovne razvrščene na kmetijskem gospodarstvu ni znanega podatka o oploditveni sposobnosti semena, zato teh ovnov ne razvrstimo v kakovostna razreda 1A ali 1B.

V primeru razvrščanja čistopasemskih plemenskih ovnov vzhodnofrizijske pasme iz prometa iz drugih držav članic, Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust razvrsti plemenskega ovna v kakovostne razrede na podlagi genetskih vrednosti (plemenske vrednosti), ki so razvidni iz zootehniškega spričevala in na podlagi ocenjevanja lastnosti zunanosti (Preglednica 3).

10.2 ČISTOPASEMSKI PLEMENSKI OVNI PRIPOROČENI ZA NARAVNI PRIPUST

Priporočeni čistopasemski plemenski ovni za naravni pripust so ovni, ki so razvrščeni v kakovostne razrede 2A, 2B ali 3A na podlagi razvrščanja na kmetijskem gospodarstvu na način opisan v poglavju 10.1 tega rejskega programa.

Čistopasemski plemenski ovni razvrščeni v kakovostni razred 3B se ne priporočajo za naravni pripust.

Veljavnost statusa kakovostnega razreda ovnov za naravni pripust ni časovno omejena.

Za Društvo čistopasemske plemenske ovne za naravni pripust priporoči Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust v sestavi, kot je navedeno v poglavju 10.1.

11 IZDAJANJE ZOOTEHNIŠKIH SPRIČEVAL

Rejsko društvo, ki vodi rodovniško knjigo, na zahtevo rejca izdaja zootehniška spričevala za čistopasemske plemenske živali, ki so vpisane v glavni del te rodovniške knjige. Tisk zootehniškega spričevala izvede zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, pri čemer se uporabljata predpisan obrazec in vsebina, usklajena z Uredbo (EU) 2016/1012. Podpisnik zootehniških spričeval pri zunanjem izvajalcu Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani je s strani Rejskega društva pooblaščen oseba ([Priloga H](#)). Pogoje za promet s plemenskimi živalmi in njihovim zarodnim materialom določa Uredba (EU) 2017/717. Rejsko društvo izda ustrezno zootehniško spričevalo za potrebe prometa plemenskih živali in njihovega zarodnega materiala.

Rejsko društvo na zahtevo rejca izdaja zootehniška spričevala za čistopasemske plemenske živali, če:

- rejec sodeluje v rejskem programu in
- če je žival vpisana v glavni del rodovniške knjige za oplemenjeno bovsko ovco.

Vsebina zootehniškega spričevala je v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012. Primer zootehniškega spričevala je v [Prilogi G](#).

12 ZUNANJI IZVAJALCI

V tem poglavju so navedene informacije o sodelujočih zunanjih izvajalcih in njihovih kontaktnih podatkih ter kontaktnih osebah.

Zunanji izvajalci, ki za Društvo izvajajo posamezne naloge tega rejskega programa, so:

- Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za zootehniko, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana, Druga priznana organizacija pri reji drobnice, angela.cividini@bf.uni-lj.si, mojca.simcic@bf.uni-lj.si

Informacije o dejavnostih:

- *Strokovno vodenje*
- *Vzdrževanje in nadgradnja rodovniške knjige*
- *Vodenje informacijskega sistema – CPZ Drobница – vnos podatkov ter podeljevanje pravic uporabnikom*
- *Objava podatkov*
- *Odbira in sprejem plemenskih živali v rodovniško knjigo*

- *Izdajanje zootehniških spričeval*
 - *Napovedovanje genetskih vrednosti*
 - *Ocena in odbira plemenjakov*
 - *Ocenjevanje lastnosti zunanosti*
 - *Genski testi*
 - *Preprečevanje parjenja v sorodstvu, načrt parjenja*
 - *Ohranjanje genetske variabilnosti*
 - *Program rabe plemenskih živali*
 - *Mednarodno sodelovanje – ICAR*
-
- Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS), Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana, daniло.potokar@kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Ljubljana, Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana, matjaz.hribar@lj.kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Kranj, Cesta Iva Slavca 1, 4000 Kranj, igor.stanonik@kr.kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Celje, Trnoveljska cesta 1, 3000 Celje, dominik.pecovnik@ce.kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Murska Sobota, Ulica Štefana Kovača 40, 9000 Murska Sobota, ales.horvat@kgzs-ms.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Novo mesto, Šmihelska 14, 8000 Novo mesto, andrej.kastelic@kgzs-zavodnm.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Nova Gorica, Pri hrastu 18, 5000 Nova Gorica, pavla.plesnicar@go.kgzs.si
 - Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Ptuj, Ormoška 28, 2250 Ptuj, dani.skaza@kgz-ptuj.si

Informacije o dejavnostih KGZS in KGZ-jev:

- *Preverjanje porekla*
- *Biološki test*
- *Spremljanje reprodukcijskih lastnosti*
- *Lastna preizkušnja v pogojih reje (kontrola mlečnosti, kontrola plodnosti)*
- *Odbira plemenic*
- *Ocena in odbira plemenjakov*
- *Ocenjevanje lastnosti zunanosti*
- *Spremljanje premikov živali*

Zveza društev rejcev drobnice Slovenije ugotavlja, da vsi zunanji izvajalci izpolnjujejo vse potrebne zahteve za izvajanje dejavnosti v tem rejskem programu.

Zveza društev rejcev drobnice Slovenije ugotavlja, da med zunanjimi izvajalci in gospodarskimi dejavnostmi rejcev, ki sodelujejo v rejskem programu, ni navzkrižja interesov.

VIRI:

- Gašperlin M. 2021. Morfološke značilnosti vimena oplemenjene bovške pasme ovc. Dipl. delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko, 27 str.
- ICAR Guidelines. 2018. The global standard for livestock data, Version February, 2018. <https://www.icar.org/index.php/icar-recording-guidelines/> (3. jun. 2024)
- ICAR Guidelines. 2021. The global standard for livestock data, Section 21, Version June 2021. <https://www.icar.org/index.php/icar-recording-guidelines/> (12.9.2024)
- Izvedbena uredba (EU) 2017/717 Komisije (EU) z dne 10. aprila 2017 o določitvi pravil za uporabo Uredbe (EU) 2016/1012 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z vzorčnimi obrazci zootehniških spričeval za plemenske živali in njihov zarodni material. Ur. list RS 109, 9-63 str.
- Jesenko K. 2023. Telesne mere in značilnosti oplemenjene bovške ovce. Dipl. delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko, 44 str.
- Kompan D., Zagožen F., Pogačnik M., Birtič D. 1988. Oplemenjevanje ovac bovške pasme. V: Zbornik Biotehniške fakultete, Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani. Ljubljana, VTOZD za živinorejo Biotehniške fak. Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, str. 291-296
- Kompan D., Erjavec E., Kastelic D., Kavčič S., Kermauner A., Rogelj I., Vidrih T. 1996. Reja drobnice. Ljubljana, Kmečki glas, 309 str.
- Malovrh Š., Flisar T., Krsnik J., Simčič M. 2017. Slovenke lokalne pasme koz. V: Genetska pestrost na osnovi porekla pri slovenskih lokalnih pasmah do vključno leta 2016. Malovrh Š. (ur.), Domžale, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko, 116 str.
- Uredba (EU) 2016/1012 Evropskega parlamenta in sveta z dne 8. junija 2016 o zootehniških in genealoških pogojih za rejo, trgovino s čistopasemskimi plemenskimi živalmi, hibridnimi plemenskimi prašiči in njihovim zarodnim materialom ter za njihov vstop v Unijo ter o spremembi Uredbe (EU) št. 652/2014, direktiv Sveta 89/608/EGS in 90/425/EGS ter razveljavitvi določenih aktov na področju reje živali. Ur. list RS 171, 66-143 str.
- Zagožen F. 1982. Ovcereja. Knjižica za pospeševanje kmetijstva. Ljubljana, ČZP Kmečki glas. 204 str.